

Lausunto
13.10.2025

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausuntopyyntönne tiistai 14.10.2025 klo 10.00

HE 81/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Akava ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa ja toteaa seuraavaa.

1. Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeudet

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksesta annettuun lakiin tehtäisiin muutoksia Kansaneläkelaitoksen nykyisiin laissa säädettyihin tehtäviin liittyvien tiedonkäsittelyä ja tiedonsaantia koskevien säännösten ajantasaistamiseksi ja täsmentämiseksi. Lakiin lisättäisiin uusi 2 a pykälä, jossa säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen oikeudesta käsitellä ja saada tietoja Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa säädettyjä tehtäviä varten.

Hallituksen esitystä on lausuntopalautteen perusteella muokattu muun muassa kaventamalla ja tarkentamalla joitain ehdotettuja tiedonsaantioikeuksia sekä lisäämällä perusteluja välttämättömyyden ja vaikutusten arvioimiseksi. Esityksessä on myös rajattu, että tiedonsaantioikeus ei koske etuuskäsittelyä, mikä osaltaan osoittaa pyrkimystä rajoittaa käsittelyä ja varmistaa sen käyttötarkoitussidonnaisuus. Tämä on myönteistä. Ehdotettua tiedonsaantioikeutta voidaan kuitenkin edelleen pitää laajana. Valmistelussa olisi perusteltua arvioida, onko esitetyn laajuinen tiedonsaantioikeus tarpeen Kansaneläkelaitoksen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Samankaltaista sosiaaliturvan tutkimusta ja lainsäädännön muutosten arviointia tekevät myös muut toimijat. Samoin sääntelyä voidaan pitää edelleen jossain määrin väljänä. Laissa tulisi täsmällisesti määritellä ja yksilöidä ne tietoryhmät, joihin Kansaneläkelaitos saa tiedonsaantioikeuden.

2. Kansaneläkelaitoksen hallitus

Esityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriön kiintiöpaikka Kansaneläkelaitoksen hallituksessa säilytettäisiin, mutta muiden kiintiöiden maininnat poistettaisiin. Hallituksen jäsenten asiantuntemusvaatimuksia täsmennettäisiin parlamentaarisen työryhmän ehdotuksen mukaisesti.

Akava toteaa yleisesti, että työmarkkinajärjestöjen nykyisenkaltaisen edustuksen säilyttäminen Kansaneläkelaitoksen hallituksessa on perusteltua, sillä sosiaalivakuutuksen osaamisen lisäksi palkansaajat ja työnantajat osallistuvat merkittävästi Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemien etuuksien rahoittamiseen. Esityksen mukaan työnantaja- ja työntekijäosapuolten edustus ja valintaprosessi Kansaneläkelaitoksen hallituksessa ilmaistaisiin perustelujen tasolla, ei enää

lakitekstissä. Sääntely olisi täsmällisempää, mikäli asiasta säädettäisiin edelleen lain tasolla.

3. Etuuspäätösten sähköinen tiedoksianto

Esityksen mukaan etuuspäätöksen sähköinen tiedoksianto ei enää vaatisi asiakkaan nimenomaista suostumusta. Kansaneläkelaitoksen sähköisessä asiointipalvelussa (OmaKela) asioivat asiakkaat saisivat myös sähköisesti hakemiaan etuuksia koskevat päätökset tiedoksi pääsääntöisesti sähköisesti.

Akava pitää sähköisen asioinnin edistämistä myönteisenä. Ehdotettu tapa laajentaa sähköistä tiedoksiantoa voi kuitenkin johtaa siihen, että asiakas ei välttämättä huomaa saamaansa etuuspäätöstä eikä siksi osaa toimia sen edellyttämällä tavalla tai käyttää valitusoikeuttaan. Ottaen huomioon Kansaneläkelaitoksen asiakaskunnan erityispiirteet ja sen, että sähköiseen asioimiseen saatetaan tarvita apua, olisi tarpeen arvioida, riittääkö pelkästään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetun lain (13/2003) 19 §:n noudattaminen asiakkaiden oikeusturvan varmistamiseksi. Kuten esityksessä todetaan, keskeistä on se, että Kansaneläkelaitoksen kanssa asioiva henkilö ymmärtäisi, että tiedoksianto voidaan toimittaa hänelle sähköisesti. Jää kuitenkin jossain määrin epäselväksi, kuinka tämä käytännössä toteutetaan.

4. Poikkeus vaatimuksesta ilmoittaa päätöksentekijän yhteystiedot

Esityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen tekemästä päätöksestä olisi käytävä ilmi Kansaneläkelaitoksen yhteystieto, josta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. Pykälä olisi poikkeus hallintolain säännöksestä (44 §:n 1 momentin 4 kohta), jonka mukaan päätöksestä on selvästi käytävä ilmi sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Päätöksen tiedoksiannossa on varmistettava, että hallintolain vaatimukset täyttyvät ja asiakkaan oikeusturva toteutuu. Oikeusturvan kannalta on olennaista, että asiakas saa tarvittaessa yhteyden asiaansa tuntevaan henkilöön. Perusteluna poikkeukselle hallintolaista esityksessä viitataan Kansaneläkelaitoksen toiminnan tehokkaaseen organisoimiseen sekä päätöksiä tekeviin etuuskäsittelijöihin kohdistuvaan häirintään ja uhkailuun. Akava katsoo, että yksittäisen päätöksentekijän yhteystietoja ei ole välttämätöntä ilmoittaa, mikäli yhteydenpito voidaan muuten hoitaa asianmukaisesti.

Akava kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vastaavaa häirintää ja uhkailua päätöksentekoon osallistuvia henkilöitä kohtaan esiintyy myös muualla viranomaistoiminnassa ja julkisen vallan käytössä. Erityislainsäädäntöä uudistettaessa olisi tärkeää varmistaa yhdenvertainen kohtelu eri hallinnonaloilla.

Akava ry:n puolesta

Katri Ojala
Työeläke- ja sosiaalivakuutusasioiden päällikkö